

İlkokul Dördüncü Sınıfta Resimli Sözlük Kullanımının Kelime Kazanımına Katkısı*

Erol DURAN¹, Mürüvet Kübra SÜNER²

1Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erol.duran@usak.edu.tr

2 Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, sunerkubra@gmail.com

*Sorumlu iletişim yazarı: erolduran@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı ilkokulda resimli sözlük kullanımını incelemektir. Araştırmada karma yöntem modeli ve ardışık desen kullanılmıştır. Araştırmada veriler; yayınlanmış dört farklı resimli sözlük, araştırmacı tarafından geliştirilen resimli sözlük modeli ve kelime kazanımı etkinliği, ön test - son test çalışma kâğıtları ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma grubu, ilkokul dördüncü sınıfta öğrenim gören 36 öğrenciden oluşmaktadır. Kolay ulaşılabilir örneklem seçim tekniği ile çalışma grubu belirlenmiştir. Uygulama, haftada dört saat olmak üzere toplam 24 ders saati sürmüştür. Araştırmanın birinci ve üçüncü alt problemi için elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz tekniğiyle; ikinci alt problemi için elde edilen veriler ise bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın ön test ve son test puanları arasında önemli bir artış söz konusudur. Bu artış yüksek bir artıştır, 6 haftalık bir uygulama sonucunda çalışma gurubunun puanının çok düşük bir düzeyden orta bir düzeye yükselmesi resimli sözlük çalışmalarının kelime kazanımı becerisine katkı sağladığı sonucuna ulaştırmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara ve kayda değer artışa göre ilkokul dördüncü sınıfta resimli sözlük kullanımının kelime kazanımına katkısının olduğu söylenebilir. Çalışma gurubundaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu çalışmanın faydalı olduğunu ve çalışmayı beğendiklerini, ilgi çekici ve eğlenceli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kelime Hazinesi, Kelime Öğretimi, Resimli Sözlük

The Contribution of the Use of Illustrated Dictionaries in the Fourth Grade of Primary School to Vocabulary Acquisition

Abstract

The aim of this study is to examine the use of illustrated dictionaries in primary school. Mixed method model and sequential pattern were used in the research. Data in the research were collected through the published four different illustrated dictionaries, the illustrated dictionary model developed by these archerand the vocabulary acquisition activity (worksheet), Worksheet-Pretest / Posttest and semi-structured interview form. The study group consists of 36 students attending in the fourth grade of primary school. The study group was determined using the convenience sampling selection technique. The application took 4 hours a week, a total of 24 lesson hours. The data obtained for the first and third-problems of the research were analyzed by descriptive analysis and content analysis, and the data obtained for the second sub-problem were analyzed through the dependent groups t-test. There is an increase of significant points between the pretest and posttest scores of the research. This increase is a high increase. As a result of the 6-week practice, the increase in the score of the study group from a very low level to a medium level has led to the conclusion that the illustrated dictionary studies contribute to the vocabulary acquisition skill. According to the results obtained in the study and an increase of significant points, it can be said that the use of illustrated dictionaries in the fourth grade of primary school contributes to vocabulary acquisition. A great majority of the students in the study group stated that the study was beneficial, they liked it, found it interesting and enjoyable.

Keywords: Vocabulary, Vocabulary Teaching, illustrated Dictionary.

1 Giriş

Dil insanların hayatında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar dil sayesinde konuşur, anlaşır ve iletişim kurarlar. Dilin yapıtaşlarından biri olan kelime Türk Dil Kurumu sözlüğünde (2020), “anamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük” olarak tanımlanır. Kelime, bir düşüncenin kâğıda dökülebilmesi için gereklidir (Gülseren ve Batur, 2009) ve cümlelerin anlamlı en küçük birimidir. Kelime aynı zamanda, dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin adeta mihenk taşıdır. Dil kullanma becerisi, büyük oranda kişinin iletişim kurabilme yeteneğini de belirler (Sever, 2004).

İnsanlar arasında kurulan sözlü ve yazılı iletişimin sağlıklı gerçekleşebilmesi için ise kişinin kelime hazinesinin varlığı çok önemlidir. Ayrıca kelime kazanımı dil gelişimi açısından çok önemlidir (Yaman ve Gülcan, 2009). Vardar (1998), kişinin kullandığı kelimelerin tamamına kelime dağarcığı demektedir. Kelime hazinesini “bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz

*Bu çalışma, Mürüvet Kübra Süner’in Prof. Dr. Erol Duran danışmanlığında hazırlamış olduğu tez çalışmasından üretilmiştir. Bu araştırmanın bir kısmı 4. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumunda (USEAS 2020) sunulmuştur.

dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır.”(Korkmaz, 1992). Aksan (2003)’e göre kişinin yeni kavramlarla karşılaşması, onun kelime hazinesinin genişlemesine katkı sağlar. Aykaç (2016), kişinin kelime hazinesinin ne kadar zenginse kendini ifade edebilme durumunun da o denli kolay olduğunu söylemiştir. Özbay ve Melanlıoğlu (2008), “Kelime hazinesi, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir” demiştir. Rupley ve Nichols (2005)’e göre kelime dağarcığının gelişim süreci yaşam boyu devam eder.

İnsan zihninde kelimeler kavram olarak yerleşir. Kişi, kavramlarla, yani kelimelerle düşünür. İnsanın düşünce zenginliği kelime ve kavram birikiminin fazla olmasıyla orantılıdır. Bu yüzden düşünce ufku geniş bireyler yetiştirebilmek için Türkçe dersinde kelime öğretimi mühim bir konudur (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Öğrenciler, ne kadar çok sözcük bilirlerse, dünyayı o kadar çözümler, kavramlar arasındaki ilişkileri ve farklı ilişkileri fark edebilir (Dilidüzgün, 2014). Kelime öğrenme ve öğretimi konusu son yıllarda üzerinde titizlikle durulan ve araştırmalara katkı sağlanması merakla beklenen bir konudur.

Hızla gelişen ve değişen bilgi dünyasında ortaya konan bazı tekniklerin kelime öğretiminin anlamlı hâle gelmesinde büyük bir payı vardır. Ancak bu öğretimin öğrencilerin ilgilerine, anlama düzeylerine ve seviyelerine uygun olması beklenir. Kelime öğretiminde kullanılan tekniklerden bazıları şunlardır; sözlükten yararlanma (Gardner, 2007), dramatizasyon (Arslan ve Gürsoy, 2008), farklı türdeki metinler ile çalışma (Gill, 2007; Rupley ve Nichols, 2005), beyin fırtınası ile kelime öğretimi (Güleryüz, 2001; Akyol, 2008; Apaydın, 2010), bulmaca ile kelime öğretimi (Duran ve Bitir, 2018), eş ve zıt anlamlı kelime bulma yarışmaları (Barın, 2005), çağırışım (Arpağ, 2018; Aygün, 1999; İnce, 2006), otuz kelime üzerine on artı yöntemi (Karakuş, 2000), dil bilgisi yöntemi (Yıldız, Okur, Arı & Yılmaz, 2006), ön öğretim ile kelime öğretimi, metin analizi, zihinsel imaj yöntemi (Arpağ, 2018), anlam haritası (Foil ve Alber, 2002) ile kelime öğretimidir.

Kelime öğretim yöntemlerinden en çok tercih edilen yöntem sözlük kullanmaktır (Yağcı, Katrancı, Erdoğan ve Uygun, 2012). Sözlükler, dil açısından temel kaynaklardır ve bu kaynaklarda dilin kelimelerinin tanımları yapılır; yazılışları, vurguları, dil bilgisindeki yerleri gösterilir. Uzak ve yakın, gerçek ve mecaz anlamları örneklerle açıklanır. Bazen de kökenleri hakkında bilgi verilir (Böler, 2006). Sözlüklerin öğrenenlere gözlem yapma, karşılaştırma, inceleme, kontrol etme gibi kolaylıklar sağladığı söylenebilir. Türkçe öğretiminde sözlük kullanımının önemi anlatılmalı, öğrencilerin sözlük bulundurmalarına dikkat edilmeli, anlamı bilinmeyen her kelime için öğrenciler sözlüğe yönlendirilmelidir (Okur, 2011).

Fakat sözlük kullanma değişen ve gelişen bilgi dünyasında, yinelenen eğitim programında ve yapılandırmacı yaklaşımda bu haliyle yeterli gelmemektedir. Çünkü görsellikten uzak, sadece kelimeyi ve onun anlamını veren sözlüklerden, kelime öğrenmek, kalıcılığa katkı sağlamamaktadır. Bitir (2017), yaptığı çalışmada öğretmenlerden aldığı görüşler doğrultusunda sözlük kullanmanın en sık kullanılan yöntem olduğunu ancak verimliliği de en düşük yöntemlerden sayılabileceğini vurgulamıştır.

Bu sebeple zengin anlam içeriğine ve görselliğe dayalı bir resimli sözlük kullanımı kelime öğretiminde kalıcılık açısından mümkün görünmektedir. Bu yüzden, bu çalışmada ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin resimli sözlük kullanımının kelime kazanımına katkısı açıklamaya çalışılmıştır.

1.1 İlkokulda Resimli Sözlük Kullanımı

Sözlük bir ilkökul öğrencinin okul çantasının vazgeçilmez bir materyalidir. İlkokul Türkçe derslerinde ders kitabı ve çalışma kitabından sonra dersin vazgeçilmezi olan sözlükler, öğrencinin metin okuma sırasında anlamını bilmediği kelimelerin anlamını araştırdıkları kaynaklardır. Bu çalışmada son dönemde ilkökullarda kullanılmakta olan resimli sözlükler çalışılmıştır. Resimli sözlüklerde, kelimelerin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması amacıyla kelimeler ile görseller ilişkilendirilmiştir.

Sözlük kelime anlamı itibarıyla “Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat” demektir (TDK, 2020). Resim ise “varlıkların, doğa görünüşlerinin kalem, fırça ve boya gibi araçlarla bez, kâğıt vb. üzerinde yapılan biçimi” (TDK, 2020) olarak tanımlanabilir. Resim hem iletişim hem de eğitim aracı olarak günümüzde okullarda çok fazla kullanılmaktadır. Öğretmenler akıllı tahtalarda, ders kitaplarında, etkinliklerde, çalışma yapraklarında resimlerden bol bol faydalanmaktadır.

Acat (2008), kelimenin karşılığı olan anlamın kişinin zihninde oluşmadıkça, bu kelimenin soyutluktan kurtarılamayacağını ifade eder. Bu yüzden açıklanan kavramın yanında resminin ya da çiziminin yer alması öğrenci için zihinde kalmasını ve hatırlanmasını kolaylaştırır.

İlkokul öğrencileri için resimli sözlükler oldukça ilgi çekici ve albenilidir. Öğrenciler sözlüğe bakmak için istek duymaktadır. Araştırmacı tarafından tasarlanmış olan resimli sözlük ise bahsedilen özellikleri kapsayacak niteliktedir. Belirlenen kelimeler doğrultusunda görseller eklenerek varsa eş, zıt anlamları sözlükte belirtilmiştir. Ayrıca belirlenen her kelime cümle içinde ve bağlam içinde kullanılarak öğrenmede pekiştirme amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada mevcut resimli sözlüklerin durumu ve bir resimli sözlüğün hangi şartları taşıması gerektiği üzerinde durulmasının yanı sıra bu süreçte geliştirilen resimli sözlüğün öğrencilerin kelime kazanımına katkısı ele alınmaktadır.

İlkokul Türkçe dersinin asıl hedefi temel dil becerilerini geliştirmektir. Temel dil becerilerinin gelişimi için ise öğrencinin kelime hazinesinin gelişimi şarttır. Kelime hazinesinin gelişiminde kullanılan okul sözlükleri, öğrencinin anlama becerisini geliştirmesi için bir başvuru kitabıdır ve okuma, dinleme sırasında anlamadığı, çözemediği kelimeler için sözlük kullanması güvenilir bir yoldur ve ayrıca anlatma becerisi için aktarmak istediği sözcüğün doğru anlamı, doğru yazımı için öğrenciyi rehberlik etmektedir (Karadağ, 2011). Bu

nedenle öğrenciye rehberlik edecek bir sözlüğün öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde tasarlanması gerekir. “Okul sözlüklerinin biçim yönünden (dizgi-baskı, resimleme) öğrencilerin faydalanacağı şekilde olması gerekir. Yazı büyüklüklerinin çocuğun rahatça okuyacağı şekilde olması gerekir. Okul sözlüklerinin resimli olması ilkesi benimsenmeli; çizdirilen resimlerin yanında fotoğraflarda kullanılmalıdır.” (Elbir ve Yıldız, 2013).

Bu anlamda kelime öğretimi çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla, resimli sözlüklerin kelime kazanımına katkısı araştırılmak istenmiştir. Alan yazın incelendiğinde resimli Türkçe sözlüğün kelime kazanımına katkısının araştırılmasına dair herhangi bir çalışma görülmemiştir. Bu sebeple bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3 Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışmanın amacı, ilkokulda resimli sözlük kullanımını incelemektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

- Türkiye’de yayınlanmakta olan mevcut resimli sözlükler nasıldır?
- Geliştirilen resimli sözlük modelinin ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına katkısı nasıldır?
- Geliştirilen Resimli sözlükle ilgili öğrenci görüşleri nasıldır?

2 Yöntem

Araştırmanın yöntem kısmında, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, resimli sözlük kullanımının ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısının olup olmadığını belirlemek amacıyla karma yöntem modeli kullanılmıştır. Araştırmanın deseni “ardışık desen” olarak belirlenmiştir. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin ve paradigmalarının birleştirilip tek bir çalışmada birleştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Creswell, 2008; Creswell ve Plano Clark, 2007). Araştırmanın kurgusuna uygun olduğu için, bu çalışmada karma desen ve ardışık desen kullanılması uygun olduğu düşünülmektedir.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Grup, örneklem seçme tekniklerinden kolay ulaşılabilir örneklem seçimi ile belirlenmiştir. 36 öğrenci ile çalışılmıştır. Katılımcıların 23’ü erkek, 13’ü kız öğrencidir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla, “yayınlanmış dört farklı resimli sözlük” “araştırmacı tarafından geliştirilen resimli sözlük modeli ve kelime kazanımı etkinliği (çalışma kâğıdı)”, “çalışma kâğıdı-Ön test/Son test”, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama aşamaları şu şekilde gerçekleşmiştir. İlk aşamada öğrencilere resimli sözlük ile kelime öğretimi yöntemi uygulanarak öğretilen hedef kelimeler belirlenmiştir. Ardından bu kelimelerin de içinde bulunduğu metinler tasarlanmıştır. Metinler tasarlanırken öğrencilerin yaş düzeyi, hazırlanışlukları, buldukları çevre, sosyokültürel düzeyleri dikkate alınmıştır. Araştırmacı tarafından yazılan bu metinler küçük hikâye şeklinde de ifade edilebilir. Hedef kelimeler ve metinler hazırlandıktan sonra hedeflenen kelime listesi 38 kelime iken; öğrencilerin anlamını bildiği kelimeleri araştırmacının ve alan uzmanlarının listeden çıkarması sonucu 25 olarak belirlenmiştir.

İkinci aşama çalışma kâğıtlarının hazırlanması aşamasıdır. Üçüncü aşamada gerekli izinler alınarak dördüncü aşama olan ön testin uygulanması aşamasına geçilmiştir. Ön test uygulandıktan sonra beşinci aşama olan resimli sözlük ile kelime öğretimi yöntemi uygulaması aşamasına geçilmiştir. Resimli sözlük kullanımı uygulamasından sonra altıncı aşamada öğrencilere son test yapılmıştır. Son testten 21 gün sonra yapılması gereken aşama kalıcılık testinin yapılması aşamasıdır. Ancak ülkemizde ve dünyamızda yaşanan COVID-19 sebebiyle kalıcılık testi yapılamamıştır.

Son aşama olarak öğrenciler ile araştırmacı tarafından geliştirilen resimli sözlük ile ilgili yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış ve veriler toplanmıştır.

2.5 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği için yapılan çalışmalar;

Uygulama Öncesi Pilot Uygulama: Uygulama öncesinde bir okulda 28 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisiyle pilot uygulama yapılmıştır. Toplanan veriler iki sınıf öğretmeni tarafından incelenmiştir. Bu uygulama ile öğrencilerin aldıkları puanlar, verdikleri cevaplar ve harcadıkları zaman gibi konularda gözlem yapılmış ve ön bilgi oluşturulmuştur. Daha sonra yapılan uygulamada bu ön bilgiler ışığında planlama yapılmıştır.

Uzmanlardan Görüş Alma: Araştırmada kullanılan veri toplama araçları araştırmacı tarafından geliştirildiği için araştırmanın titiz ve planlı işleyebilmesi adına ikisi Türkçe eğitimi alanında çalışan akademisyen ve üçü sınıf öğretmeninden oluşan uzmanlardan görüş alınmıştır. Ayrıca araştırmanın ön test ve son test sonuçlarını üç farklı sınıf öğretmeni değerlendirmeye almıştır. Uygulama alana

hâkim bir akademisyen ile üç yıllık tecrübeye sahip bir sınıf öğretmeniyle birlikte yürütülmüştür. Yapılan araştırmada uzman katılımına ve araştırmacıların çeşitliliğine büyük ölçüde dikkat edilmiştir.

Katılımcılardan Alıntı: Üçüncü alt problem için araştırmacının hazırladığı görüşme formu öğrenciler tarafından cevaplanmıştır. Güvenirlilik açısından katılımcıların düşüncelerine müdahale edilmemesine ve görüşlerini açık bir dille ifade etmelerine önem verilmiştir.

2.6 Verilerin Analizi

Araştırmanın birinci ve üçüncü alt problemi için betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz: Çerçeve oluşturma, tematik olacak biçimde verileri işleme, bulguların belirlenmesi ve yorumlanmasıdır (Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2010). İçerik analizinde ise veriler öncelikli olarak kodlanır, daha sonra birbirleriyle ilişkili olan kodlarla temalar oluşturularak düzenlenir ve bulgular tanımlanarak yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın ikinci alt problemi bağımlı gruplar t-testi ile analiz edilmiştir.

3 Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Türkiye’de yayınlanmakta olan mevcut resimli sözlükler nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Mevcut resimli sözlüklerin kelime, resim ve yanlış manaya gelen resim sayısı

Resimli Sözlükler	Kelime Sayısı	Resim Sayısı	Yanlış Manaya Gelen Resim Sayısı
S1	1512	1512	128
S2	7567	1340	17
S3	1904	1319	35
S4	1512	1512	134

Tablo incelendiğinde dört ayrı sözlüğün farklı sayılarda kelimeler ve görseller içerdiği görülmektedir. Örneğin; S1’de 1512 kelime ve 1512 resim varken S2’de 7567 kelime ve 1340 resim vardır. İçerdikleri kelime ve resim sayılarını birbirine oranlarırsa ortaya çıkan sonuç herhangi bir algoritmanın olmadığını göstermektedir. Bir kural ve kaidenin olmadığını, neye göre resim konulması gerektiğinin ya da neye göre bir sözlüğün kaç kelime içermesi gerektiğinin cevabı alınamamaktadır.

Bir diğer yandan sözlüklerin içerdikleri resimlerde yanlış manaya gelen resimler kullanılmıştır. Örneğin; akaryakıt kelimesinin resminde bir asker ve askeri araç vardır. Şart kelimesinde bisiklet resmi, üniversite kelimesinde küçük bir çocuk resmi, gamze kelimesinde gamzesi olmayan bir çocuk resmi, bacak kelimesinde kahverengi bir sandalye resmi, defa kelimesinde düşünen bir çocuk resmi, hafif kelimesinde kuzu resmi, çarşamba kelimesinde üzerinde okul forması olan öğrenci resmi, yürek kelimesinde bebek resmi bulunmaktadır. Ayrıca bir kelime birden fazla resimde kullanılmıştır. Örneğin; çehreyi anlatan resim aynı zamanda aptal kelimesinde; anneyi anlatan resim dadı ve bakıcı kelimelerinde, ölçmek kelimesini anlatan resim abartmak kelimesinde de kullanılmıştır. Kavram karmaşasına ilkökul dördüncü sınıfta çok müsait olan öğrenciler burada yanılgıya düşebilir, örneğin her ölçmek kelimesini anlatan resimleri gördüğünde abartmak kelimesi de aklına gelebilir ya da bir çehre veya yüz resmi gördüğünde aklına aptal kelimesi gelebilir ki bu da öğrencinin eğitim hayatını olumsuz etkileyebilir.

3.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Geliştirilen resimli sözlük modelinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına katkısı nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çalışma grubunun ön test ve son teste ait bağımlı gruplar t testi sonuçları

Uygulama	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Ön test	36	7,18	5,09	8,39	-23,18	,000
Son test	36	39,61	9,36			

Tablo 2'deki verilere göre, dördüncü sınıf öğrencilerinin ön test ve son testten aldıkları puanlara göre, kelime kazanımları puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = -23,18$, $P < 0,5$). Öğrencilerin uygulama sonrası puanları ($\bar{X} = 39,61$), uygulama öncesi puanlarına ($\bar{X} = 7,18$) göre oldukça yüksektir.

3.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan "Geliştirilen resimli sözlükle ilgili öğrenci görüşleri nasıldır?" sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Geliştirilen resimli sözlükle ilgili öğrenci görüşleri

Kategori	n/f	Örnek Cümle
Kalıcı Öğrenme	32/%88,8	Ö2: Normal sözlük çok sıkıcı. İçini açıp bakmak içimden bile gelmiyor. Ama renkli ve resimli sözlükler ile kelime öğrendiğimde aklımda daha çok kalıyor. Ö16: Normal sözlükler bana daha zor ve karışık geliyor, çünkü içini açıp harf sırasına göre bakıyorsun ama resimli sözlükte resimlere bakarak bile bulmak çok güzel ve aklımda daha çok kalıyor, o kelimeyi unutmuyorum. Ö22: Ben renkli ve resimli şeyleri çok severim. Sevdiğim için de daha içten öğrenirim. Böylece kelimeleri kolay kolay unutmam.
İlgi Çekici ve Eğlenceli Bulma	34/%94,4	Ö8: Resimli sözlüklerdeki görsellerle öğrenmek çok eğlenceli. Ö13: Çok beğendim, öğrenirken keyif aldım. Ö25: Bu uygulamayı çok ilgi çekici buldum. Çünkü benim görsel hafızam daha kuvvetlidir. Gördüğümü unutmam. Resimli sözlükle öğrenirken çok keyif aldım.
Örnek Cümlelere Yer Verme	35/%97,2	Ö1: Bazen kelimeler cümle içinde hangi anlamda kullanılmalı pek bilemiyordum. Örnek cümleler sayesinde artık ben de zorlanmadan cümle kurabiliyorum. Ö19: Örnek cümleler verdiğiniz resimlerle birlikte bize yeni cümle kurarken yardımcı oluyor. Ö27: Örnek cümle ile kendi cümlemi karşılaştırıp kelimeyi daha kalıcı hale getirebiliyorum.
Kelimelerin Eş, Zıt, Sesteş Anlamalarını Verme	35/%97,2	Ö9: Her kelimedede olmasa da bazı kelimelerin eş ve sesteş anlamları vardı. Bunların olması benim çok hoşuma gitti. Çünkü günlük hayatta büyüklerimiz bazen eş anlamlılarını kullanabiliyor. Artık büyüklerin söylemek istediklerini de anlayabiliyorum. Ö20: Türkçe dersinde eş, zıt ve sesteş konularını çok karıştırdım. Resimli sözlük sayesinde bir kelimenin görseli aklıma geliyor böylece hemen eş, zıt ya da sesteş anlamlısını kolaylıkla bulabiliyorum.
Sözlüğün Resimli Olması	36/%100	Ö4: Ben resimli sözlüğü gördükten sonra artık normal sözlük kullanamam. Bence tüm çocuklar resimli sözlük kullanmalı. Ö32: Normal sözlükler yerine resimli sözlük tercih edilmeli. Tüm ilkokullar bunu kullanmalı. Çünkü öğrenme daha kolay. Ö10: Resimli sözlükleri çoğaltıp tüm ilkokullara dağıtıp bence, biz bilmediğimiz birçok kelimeyi bu sayede öğrendik.

Tablo 3' incelendiğinde, geliştirilen resimli sözlükle ilgili öğrenci görüşlerinin beş kategoride toplandığı görülmektedir: "Kalıcı Öğrenme", "İlgi Çekici ve Eğlenceli Bulma" Örnek Cümlelere Yer Verme", "Kelimelerin Eş, Zıt, Sesteş Anlamalarını Verme", "Sözlüğün Resimli Olması"

Birinci kategori olan "Kalıcı Öğrenme (32/%88,8)" kategorisi ile ilgili olarak öğrencilerden bazıları şunları ifade etmişlerdir: "Normal sözlükler bana daha zor ve karışık geliyor, çünkü içini açıp harf sırasına göre bakıyorsun ama resimli sözlükte resimlere bakarak bile bulmak çok güzel ve aklımda daha çok kalıyor, o kelimeyi unutmuyorum. (Ö16)"
Ben renkli ve resimli şeyleri çok severim. Sevdiğim için de daha içten öğrenirim. Böylece kelimeleri kolay kolay unutmam. (Ö22)"

İkinci kategori olan, "İlgi Çekici ve Eğlenceli Bulma (34/%94,4)" kategorisi ile ilgili olarak öğrencilerden bazıları şunları ifade etmişlerdir: "Resimli sözlüklerdeki görsellerle öğrenmek çok eğlenceli. (Ö8)". "Çok beğendim, öğrenirken keyif aldım. (Ö13)"

Üçüncü kategori olan, "Örnek Cümlelere Yer Verme (35/%97,2)", kategorisi ile ilgili olarak öğrencilerden bazıları şunları ifade etmişlerdir: "Bazen kelimeler cümle içinde hangi anlamda kullanılmalı pek bilemiyordum. Örnek cümleler sayesinde artık ben de zorlanmadan cümle kurabiliyorum. (Ö1)". "Örnek cümleler verdiğiniz resimlerle birlikte bize yeni cümle kurarken yardımcı oluyor. (Ö19)"

Dördüncü kategori olan, "Kelimelerin Eş, Zıt, Sesteş Anlamlarını Verme (35/%97,2)", kategorisi ile ilgili olarak öğrencilerden bazıları şunları ifade etmişlerdir: "Her kelimedede olmasa da bazı kelimelerin eş ve sesteş anlamları vardı. Bunların olması benim çok hoşuma gitti. Çünkü günlük hayatta büyüklerimiz bazen eş anlamlılarını kullanabiliyor. Artık büyüklerin söylemek istediklerini de anlayabiliyorum (Ö9)". "Türkçe dersinde eş, zıt ve sesteş konularını çok karıştırdım. Resimli sözlük sayesinde bir kelimenin görsel aklıma geliyor böylece hemen eş, zıt ya da sesteş anlamlısını kolaylıkla bulabiliyorum. (Ö20)"

Beşinci kategori olan, "Sözlüğün Resimli Olması (36/%100)" kategorisi ile ilgili olarak öğrencilerden bazıları şunları ifade etmişlerdir: "Ben resimli sözlüğü gördükten sonra artık normal sözlük kullanamam. Bence tüm çocuklar resimli sözlük kullanmalı (Ö4). Normal sözlükler yerine resimli sözlük tercih edilmeli. Tüm ilkokullar bunu kullanmalı. Çünkü öğrenme daha kolay. (Ö32) "

4 Sonuç

Araştırmanın sonuçları alt problem sırası dikkate alarak şu şekilde açıklanabilir:

Araştırmanın birinci alt problemine için elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: İncelenen dört ayrı resimli sözlüğün içerik olarak herhangi bir algoritmasının olmadığı görülmektedir. Sözlüklerin toplam kaç kelime içermesi gerektiği, resimlerin neye göre sözlüğe eklenmesi gerektiği ve hangi kelimelerin sözlükte yer alması gerektiğinin cevabı alınamamaktadır. Ayrıca bir kelimenin birden fazla resimde yer alması öğrencilerde kavram karmaşasına yol açabilmektedir. Hekkenberg, Lemmer ve Dekkers (2015) kavram karmaşasını, bir kavramdaki özelliklerin bir başka kavramın var olan özellikleriyle ilişkilendirilmesi olarak tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla öğrencinin gördüğü bir kelime bir başka resimde de (kelime)görülürse kavram karmaşası kaçınılmazdır.

Araştırmanın ikinci alt problemine için elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar şu şekildedir: ön test ve son test puanları arasında 32,43 puanlık bir artış söz konusudur. Bu artış yüksek bir artıştır, 6 haftalık bir uygulama sonucunda çalışma gurubunun puanının çok düşük bir düzeyden orta bir düzeye yükselmesi ilkokul dördüncü sınıfta resimli sözlük kullanımının kelime kazanımına katkısının olduğunu ifade etmede güçlü bir kanıttır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine için elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar şu şekildedir; çalışma grubundakilerin tamamına yakını uygulamayı beğendiklerini ve faydalı bulduklarını; araştırmacı tarafından geliştirilen resimli sözlüğün tüm derslerde kullanılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca resimli sözlüğün normal sözlüklere göre daha kalıcı olduğunu, bu yüzden ilkokul sözlüklerinin tamamının resimli sözlük olmasını istemişlerdir.

Kelime öğretimi çalışmaları ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri için çok büyük önem taşımaktadır. Kelime öğretimi aşamasında birçok teknik kullanılabilir. Fakat uygulanan teknikler her defasında aynı olmamalıdır. Öğrencinin ve öğrenmenin verimliliği açısından kullanılan teknikler sürekli geliştirilmelidir. Bu araştırma, kelime kazanımı açısından resimli sözlüğün katkısını araştırmayı amaçlamıştır. Resimli sözlük kullanımı uygulaması başta Türkçe dersi olmak üzere diğer bütün derslerde ve günlük hayatta da uygulayıcıların kolaylıkla kullanılabileceği teknik olarak önerilmektedir.

Önerilen resimli sözlük öğretmenler ve öğrenciler için bir öneri niteliğindedir. Resimli sözlükte görselin yer alması en ayırt edici özelliğidir. Her kelime ile ilgili bir görsel verilmiştir. Bu görselin o kelimeyi açıkça tanımlaması önemlidir. Bu tanımlamada kafa karışıklığına sebep olacak renk ve unsur kullanılmaması önemlidir. Çünkü her kelimenin zihinde bir karşılığı vardır. Bu karşılığına kavram da diyebiliriz. Bu kavramın zihinde net olarak belirginleşmesi için gereklidir. Ayrıca bu araştırmada önerilen resimli sözlükte, kelimenin cümle içinde kullanılması öğrencinin kelimeyi bağlamında öğrenmesi için önemlidir. Bununla birlikte bazı kelimelerde eş ve zıt kelimelerin verilmesi kelimenin kazanılmasına katkı sağlayıcı bir unsurdur.

İlkokulda kelime kazanımı çok önemlidir. Özellikle gelişen, değişen ve dijitalleşmeye başlayan dünyada öğrencilerin kelimeleri sadece okuyarak öğrenmesi beklenemez. Çünkü öğrencilerin etrafında uyarınlarının çok olduğu bir ortam hâkimdir. Kalıcılığın sağlanması açısından bu kelimeler resimlenmelidir. İlköğretim sözlüklerinde yer alan bazı kelimelerin, bazı kavramların açıklamasında görsel kullanılması, sözlüğün ilgi çekiciliğini arttıracaktır (Karadağ, 2011).

Bitir (2017), yaptığı çalışmada öğretmenlerden aldığı görüşler doğrultusunda sözlük kullanmanın en sık kullanılan yöntem olduğunu ancak verimliliği de en düşük yöntemlerden sayılabileceğini vurgulamıştır. Bunun nedenlerinden birinin görsellikten uzak, sadece kelimeyi ve onun anlamını veren sözlüklerden, kelime öğrenmek, kalıcılığa katkı sağlamadığını söyleyebiliriz.

Resimli sözlüğün kelime kazanımına katkısı ikinci alt problem için elde edilen sonuçlarda açıktır. Öğrenci görüşlerini dikkate aldığımızda, önerilen resimli sözlüğün kelime öğretiminde kullanılmasının faydalı olduğu düşünülmektedir.

5 Kaynaklar

- Acat, M. B. (2008). Anlamı bilinmeyen kelimelerin öğretiminde kavram haritalarının etkililiği. *Eğitim Araştırmaları*, 33, 1-16.
- Aksan, D. (2003). *Dil, Şu Büyülü Düzen*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akyol, H. (2008). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arpağ, M. (2018). *Yaratıcı dram yöntemi ile kelime hazinesini geliştirme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, M. ve Gürsoy, A. (2008). Rol yapma ve drama etkinlikleriyle yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun sağlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2), 109-224.

- Aygün, M. (1999). Yabancı dil dersinde sözcük öğretimi ve sözcük dağarcığını geliştirme teknikleri. *Dil Dergisi*, 78,5-16.
- Aykaç, N. (2016). Kelime hazinesi, önemi ve 2015 Türkçe dersi programında kelime hazinesinin yeri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(34), 519-527.
- Barın, E. (2005). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hütad*, (1), 19-30.
- Bitir, T. (2017). *Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelime kazanımına katkısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Böler, T. (2006). Türkçe sözlük (TDK) ile örnekleriyle Türkçe sözlük'ü (MEB) karşılaştırma denemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 101-118.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. L. (2007). *Understanding mixed methods research*. In J. Creswell (Ed.), *Designing and conducting mixed methods research* (pp. 1-19). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 233-258.
- Duran, E. ve Bitir, T. (2018). Bulmaca tekniği ile kelime öğretimi. *Journal of Anatolian Cultural Research*, 2(2), 14-40.
- Elbir, B. ve Yıldız, H. (2013). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı ve sözlüklük. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 249-268.
- Foil, C. R., & Alber, S. R. (2002). Fun and effective ways to build your students' vocabulary. *Intervention in School and Clinic*, 37(3), 131-139.
- Gardner, D. (2007). Children's immediate understanding of vocabulary: contexts and dictionary definitions. *Reading Psychology*, 28, 331-373.
- Gill, S. R. (2007). Learning about word parts with kidspiration. *The Reading Teacher*, 61(1), 79-84.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Gülseren, C., ve Batur, Z. (2009). Sözlüklerin niteliği ve işlevsel özelliği bağlamında sözlük okuma alışkanlığının anadili becerilerine etkisi üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Turkish Studies*, 4(4), 135-147.
- Hekkenberg, A., Lemmer, M., & Dekkers, P. (2015). An Analysis of teachers' concept confusion concerning electric and magnetic fields. *African Journal of Research in Mathematics, Science and Technology Education*, 19(1), 34-44.
- İnce, H. G. (2006). Türkçede kelime öğretimi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu*.
- Karadağ, Ö. (2011). İlköğretim Türkçe sözlüklerinin hazırlanmasında temel ölçütler. *TÜBAR*, 30, 193-207
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi (Öğretmen El Kitabı)*. Ankara: Sistem Ofset.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Okur, A. (2011). İlköğretim Türkçe sözlükleri üzerine. *Turkish Studies* 6(1), 1567-1583.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.
- Rupley, W. H., & Nichols, W. D. (2005). Vocabulary instruction for the struggling reader. *Reading & Writing Quarterly*, 21, 239-260.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Vardar, B. (1998). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitap evi.
- Yağcı, E., Katrancı M., Erdoğan ve Ö., Uygun, M. (2012). Sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve kullandıkları yöntem-teknikler. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 2, 1-12.
- Yaman, H. ve Gülcan, F. (2009). Sözcük dağarcığını zenginleştirme etkinliği olarak deyim öğretimi: gösteri tekniği uygulaması, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2, 59-71
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C., Okur, A. Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2006). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.

İnternet Kaynakçası

TDK, (2020). *Türk Dil Kurumu güncel sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>

Extended Abstract

The most preferred method of teaching vocabulary is to use a dictionary. As a result of research, normal dictionaries are not very sufficient in terms of Education. Because dictionaries that do not have images, which contain only words and meaning, do not contribute to the development of vocabulary, to the permanence of words. The dictionary is an indispensable material of a primary school student's school bag. Dictionaries, which are indispensable after the textbook and workbook in Primary School Turkish lessons, are sources in which the student explores the meaning of words that he does not know the meaning during reading the text. In this study, illustrated dictionaries that have recently been used in primary schools were studied. In illustrated dictionaries, words and images have been associated with words in order to better understand words by students. The aim of this study is to

examine the use of picture dictionaries in primary school. For this purpose, answers to the following questions were sought: "How is illustrated dictionaries available that are being published in Turkey?", "Developed Picture Dictionary Model elementary school 4. What is the contribution of grade students to word acquisition?", "How are student opinions about the developed Illustrated Dictionary?"

In this study, mixed method model and sequential pattern were used. The study's working group consists of Primary School fourth graders. The group was determined by sample selection technique, which is easily accessible from sample selection techniques. It was studied with 36 students. 23 of the participants are male and 13 are female students. The data collection stages of the research were as follows. At the first stage, the target words to be taught were determined by applying the method of teaching words with an illustrated dictionary to the students. Then the texts, including these words, are designed. When designing the texts, the age level of the students, their readiness, the environment in which they are located, and their sociocultural level were taken into account. These texts written by the researcher can also be expressed in the form of small stories. After the target words and texts were prepared, the target word list was 38 words; the words that the students knew the meaning of were determined to be 25 as a result of the researchers and field experts removing them from the list. The second stage is the preparation of working papers. In the third stage, the necessary permissions were obtained and the fourth stage, the implementation of the preliminary test, was passed. After the preliminary test was applied, the fifth stage, the application of the method of teaching words with an illustrated dictionary, was passed. After applying the use of a picture dictionary, the final Test was given to students in the sixth stage. The stage that needs to be done 21 days after the last test is the stage where the persistence test is performed. However, due to COVID-19 in our country and in our world, the permanence test could not be performed. As a final stage, semi-structured interviews were conducted with students about the Illustrated Dictionary developed by the researcher and data were collected. The data collected for the first and third sub-problem of the study was analyzed by descriptive analysis and content analysis technique; the data collected for the second sub-problem was analyzed by dependent groups t-test. Opinions were taken from students about the application and impact of the use of an illustrated dictionary. Four different picture dictionaries published in the study were examined. According to the data obtained, it was determined that the number of words and images in dictionaries were added to the dictionary without any algorithm, images that have the wrong meaning were used, and an image was used in multiple words. Pre-test and final test scores were compared to assess the contribution of students' use of an illustrated dictionary to word acquisition. In the study, there is a significant increase between the preliminary test and the final test scores. This high increase led to the conclusion that the study group's score increased from a very low level to a medium level as a result of an application such as 24 lesson hours. According to the data obtained and a significant increase, it can be said that the technique of using an illustrated dictionary in the fourth grade of primary school contributed greatly to word acquisition. A large part of the students participating in the application stated that the work was very useful, that they wanted all the dictionaries used to be picture dictionaries, that the words were more memorable, that they liked the work, that they found it interesting and fun. The Illustrated Dictionary proposed in the research is a recommendation for teachers and students. The inclusion of images in the Illustrated Dictionary is its most distinctive feature. A visual about each word is given. It is important that this visual clearly defines that word. It is important not to use color and elements to cause confusion in this definition. Because every word has an equivalent in the mind. We can also call this equivalent a concept. It is necessary for this concept to be clearly evident in the mind. In addition, in the Illustrated Dictionary proposed in this research, the use of the word in a sentence is important for the student to learn the word in its context. However, giving equal and opposite words in some words is an element that contributes to the acquisition of the word.